ISSN: 2149-0848

INESJOURNAL

ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ
THE JOURNAL OF INTERNATIONAL EDUCATION SCIENCE

Gülşah BATDAL KARADUMAN¹, Zerrin AKŞAK ERTAŞ²,

Sema DURAN BAYTAR³

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL YETENEK (KAYNAŞTIRMA) KARARI OLAN ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM SÜREÇLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Kabul Tarihi: 31.05.2020 **Yayın Tarihi:** 30.06.2020

Künye (APA): Batdal Karaduman, G., Akşak Ertaş, Z. & Duran Baytar, S. (2020). Sınıf öğretmenlerinin özel yetenek (kaynaştırma) kararı olan öğrencilerin eğitim süreçlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *The Journal of International Education Science*, 23 (7), 96-111. DOI:

ÖZ

Ülkemizde özel yetenek (kaynaştırma) kararı olan öğrencilere ilişkin olarak yürütülen çalışmaların büyük bir ivme kazandığı ve bu çalışmaların kazandığı ivmeye bağlı olarak, özel yetenekli öğrencilerin eğitim süreçlerinin de gün geçtikçe daha fazla üzerinde durulan bir konu haline geldiği görülmektedir. Alan yazın incelendiğinde, sözü edilen bu süreçlerde sınıf öğretmenlerinin önemli bir rolünün olduğu anlaşılmaktadır. Bu araştırmanın amacı, özel yetenek (kaynaştırma) kararı olan öğrencilerin eğitim süreçlerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile oluşturulmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak uzman görüşleri alınarak araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılırken; elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada İstanbul ili, Beylikdüzü ilçesindeki ilkokullarda görev yapan ve sınıfında “özel yetenek kararı” verilmiş öğrencisi bulunan 28 sınıf öğretmenin, özel yetenek tanımlı öğrencilerin eğitim süreçlerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Elde edilen verilere bağlı olarak öğretmen görüşleri yedi tema altında analiz edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin tanılama süreçlerine genel olarak güvenmedikleri, Zenginleştirilmiş Eğitim Programı (ZEP) hazırlamak konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri, Destek Eğitim Odası (DEO) süreçlerinde sorun yaşadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Destek eğitim odası, özel yetenekli öğrenciler, zenginleştirilmiş eğitim programı

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, gulsah@istanbul.edu.tr

² Öğretmen, MEB, zerrinaksakertas@gmail.com

³ Arş. Gör, Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, semaduran@trakya.edu.tr

THE EXAMINATION OF CLASSROOM TEACHERS' OPINIONS ON EDUCATIONAL PROCESSES OF STUDENT WITH SPECIAL ABILITY (INCLUSION) DECISIONS

ABSTRACT

It is observed that the studies carried out with regard to students with special ability (inclusion) decision in our country have gained a great momentum, and due to the momentum gained by these studies, the education processes of the students with special abilities have become an issue more and more emphasized day by day. When the literature is examined, it is understood that classroom teachers have an important role in these processes. The purpose of this study is to examine the opinions of the classroom teachers regarding the educational processes of students with special ability (inclusion) decision. In the study, case study, one of the qualitative research methods, was used. The study group was formed by criterion sampling, one of the purposeful sampling methods. While using the semi-structured interview form prepared by the researchers by taking the expert opinions as the data collection tool in the study; content analysis was used in the analysis of the data obtained. In the study, the opinions of 28 classroom teachers, who work in primary schools in Beylikdüzü district of Istanbul city and have students with a “special ability decision” in their classes, on the educational processes of the students with special ability diagnosis were examined. Depending on the data obtained, teachers' opinions were analyzed under seven themes. It was concluded that classroom teachers do not generally trust the diagnostic processes, feel insufficient to prepare an Enriched Education Program (EEP), and experience problems in the Support Education Room (SER) processes.

Key Words: Support education room, students with special abilities, enriched education program

GİRİŞ

Milli Eğitim Temel Kanunu genel amaçlarında bireylerin ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak amacına yer verilmiştir. Ayrıca Türk eğitim ve öğretim sisteminin bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlendiği; çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçlarının, genel amaçlara ve Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen temel ilkelere uygun olarak tespit edileceği belirtilmektedir (1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu).

Belirlenen bu genel ve özel amaçlara bağlı olarak, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, özel eğitim ihtiyacı olan bireyi, “bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey”; özel yetenekli bireyi ise, “yaştlarına göre daha hızlı öğrenen, yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren birey” olarak tanımlamaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2018).

Özel gereksinimli bireylerin, tanımlarda da yer verilen gereksinimlerinin karşılanabilmesi amacıyla sağlık, bakım ve eğitim alanlarında geçmişten günümüze çeşitli yöntem ve teknikler uygulandı; bu uygulamalardan özellikle de eğitime ilişkin olanları incelendiğinde, özel gereksinimli bireylerin eğitim ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağı konusunda çeşitli araştırmalar yapıldığı ifade edilmektedir (Gümüş ve Tan, 2015).

Dünyada ve Türkiye’deki çağdaş gelişmeler doğrultusunda her bireye eğitimde de eşit hak, fırsat ve imkânın verilmesinin insan haklarının bir gereği olarak kabul edildiği; özel gereksinimli bireylerin, normal gelişim gösteren bireylerle aynı eğitim olanaklarına kavuşabilmesinin, akranları ile aynı ortamda eğitim almaları ile sağlanabileceği ifade edilmektedir. Tüm bu sayılan durumların gerçekleşebilmesinin de ancak en az kısıtlayıcı ortam olan, normal okulların normal sınıflarında uygulanan, “Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları” ile mümkün olabileceği tespitlerine yer verildiğini görmekteyiz (Cankaya ve Korkmaz, 2012).

Zafirova Malcheva, Boytchev, Stefanova, Mihnev ve Stefanov (2019), lisans döneminde verilmesi gereken iki yaklaşıma ilişkin uygulama modeli önerisinde bulundukları araştırmada kapsayıcı eğitim ve önemi üzerinde durmaktadırlar. Öğretmenlerin bu konudaki ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için “Kapsayıcı Eğitim” dersinin yoğunluklu olarak pratik beceri ve deneyim kazanmaya yönelik şekilde modellendiği ifade edilmektedir.

Ülkemizde özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla, bu bireylere akranlarıyla birlikte kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları sunulmaktadır. Özel yetenekli öğrencilere yönelik, kaynaştırma uygulamalarına ek olarak, okulun ve bölgenin fırsatları göz önünde tutularak türdeş yetenekler, destek eğitim odalarında, hafta sonu programlarında ve BİLSEM uygulamaları şeklinde eğitimler verildiği ifade edilmektedir (MEB, Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji ve Uygulama Kılavuzu).

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına dahil olan her özel eğitim ihtiyacı olan birey için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanması yasal bir zorunluluk olarak ilgili yönetmeliklerde yerini almıştır. Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına dahil olan özel yetenek kararlı öğrenciler için ise Zenginleştirilmiş Eğitim Programı (ZEP) uygulanmalıdır. 2015 yılında MEB ilgili genelgesi ile tüm okullarda açılması zorunlu hale getirilen Destek Eğitim Odalarından (DEO) yararlanan özel yetenek kararı olan öğrenciler için ZEP hazırlanması ve uygulanması öğrencilerin ihtiyaç duydukları eğitim fırsatlarından yararlanmalarını sağlamaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018).

Bu süreçte kaynaştırma eğitimine ilişkin stratejilerin ve düşüncelerin istenilen şekilde uygulanmasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların oluşmasında öğrencilerin, ailelerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin kaynaştırma eğitimine yönelik bilgilerinin ve bakış açılarının önemli bir faktör olarak görüldüğü ifade edilmektedir (Cankaya ve Korkmaz, 2012).

Kutay (2018), Türkiye’de kaynaştırma eğitimi süreçlerine ilişkin olarak gerçekleştirdiği araştırmada, ülkemizde kaynaştırmanın önemi, kaynaştırmanın bileşenleri ve ilkeleri gibi konuların yasal zeminlerde yerini bulurken süreç ile uyuşmadığını belirtmektedir. Bu duruma rağmen son yıllarda kaynaştırma eğitimine ilişkin gelişmelerin umut verici boyutlarda olduğu ifade edilmektedir.

Ülkemizde kaynaştırma uygulamalarının 1986 yılında başlatılmış olduğu, son 20 yıl içerisinde özel gereksinimli birçok çocuğun, ilköğretim okullarında akranlarıyla birlikte eğitimine devam ettiği; bu durumun, özel eğitim açısından her ne kadar ümit verici bir gelişme olarak kabul ediliyor olsa da kaynaştırma uygulamalarının başarılı bir şekilde yürütüldüğü anlamına gelmediği ifade edilmektedir. Bu duruma gerekçe olarak ise sınıf öğretmenlerinin, anne-babaların, kaynaştırma eğitimine muhtaç çocukların uygulamalar sırasında birçok problemle karşılaşılıyor

olmaları gösterilmektedir. Özellikle sınıf öğretmenlerinin uygun olmayan fiziksel koşullar, bilgi ve deneyim sınırlılığı, destek hizmetlerinin olmaması, sınıfların kalabalık olması, öğretim materyallerindeki yetersizlikler ve farklı öğretim yöntemlerinin sınıflarda uygulanamaması nedenleriyle kaynaştırma uygulamalarında sorun yaşadıkları görülmektedir (Sadioğlu, Bilgin, Batu ve Oksal, 2013; Saraç ve Çolak, 2012).

Ülkemizde özel gereksinimli öğrencilerin, normal eğitim sınıflarında eğitim- öğretim görmesi ve bu süreçte öğretmen, öğrenci ve ailelere gerekli destek hizmetlerinin sağlanması gibi durumlar yasalarla güvence altına alınmış olmasına rağmen, araştırma sonuçları-kaynaştırma eğitimi uygulamalarında aksamalar olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışmalar sınıf öğretmenleri açısından değerlendirildiğinde, yaşanan en önemli sorunlardan birinin, sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenci ve kaynaştırma eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları olduğu görülmektedir. Bu durum ise sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma eğitimine alınmasına karşı önyargılı olmalarına dolayısıyla olumsuz tutum ve görüşlere sahip olmalarına neden olmaktadır (Sadioğlu ve diğerleri, 2013).

Tortop ve Dinçer'in (2016) Türkiye'de orta sosyo-ekonomik düzeydeki bir ilde görev yapan 15 sınıf öğretmeni ile yaptığı, destek eğitim odalarında özel yetenekli öğrencilerle çalışan sınıf öğretmenlerinin uygulama hakkındaki görüşlerini incelediği çalışmada, öğretmenlerin daha kaliteli hizmet içi eğitim istedikleri, verilen hizmet içi eğitimleri yetersiz buldukları, destek eğitim odalarında kullanılacak öğretim materyallerini yetersiz buldukları, öğretim ortamlarını yetersiz buldukları şeklinde sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Eakin'in (2007) özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde, 12 sınıf öğretmeni ile bireysel görüşmeler yaparak gerçekleştirmiş olduğu çalışmada ise, öğretmenlerin özel yetenekli öğrenciler için müfredatı ve öğretimi heterojen sınıflarda farklılaştırmak adına belirli uygulanabilir stratejilere ihtiyaç duydukları yönünde sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

MEB sistemi içerisinde kullanılan programların genel olarak normal öğrencilerin öğrenme kapasiteleri dikkate alınarak hazırlandığı, bu nedenle de özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaç duydukları durumlara yeterince cevap veremediği; bu duruma bağlı olarak da özel yetenek tanımlı öğrencilere yönelik programlar ve kurumlar tasarlandığı ifade edilmektedir. Bununla beraber halihazırda bulunan ortam ve koşulların tüm öğrencilere hitap edebilecek bir zenginliğe ulaştırılmasına dair çalışmalara, önerilere ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir (Bakioğlu ve Levent, 2013). Öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin eğitim süreçlerinde farklı metodlar uygulamalarının, ders planlarını bu öğrencilerin öğrenme stillerine dikkat ederek yeniden düzenlemelerinin oldukça önemli olduğu görülmektedir (Birgili ve Çalık, 2013).

Öğretmenler, özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde önemli bir role sahiptir. Buna bağlı olarak, tanılama ve eğitimin etkili olabilmesi için öğretmenlerin gelişmiş bir "üstün zekâ" kavramına, ayrıca özel yetenekli öğrencilerin özellikleri ve özel gereksinimlerinin neler olduğu hakkında kapsamlı bir bilgiye sahip olması gerekmektedir (Kaya, 2015). Sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli birey kararı olan kaynaştırma öğrencilerinin genel özelliklerini bilme, öğrencilere ilişkin olarak eğitim-öğretim süreçlerinde gerçekleştirilmesi gereken uyarlamalara dair farkındalığa sahip olma ve eğitim-öğretim içeriklerinde yapılacak düzenlemeler ile öğrencilerin her biri için hazırlanması gereken ZEP ve uygulama esasları konusunda yeterli olma-yeterli hissetme şeklinde sıralanabilecek durumlarının, özel yetenek kararı olan öğrencilerin eğitim süreçlerini etkilediği düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmada, sınıf öğretmenlerinin, kaynaştırma yoluyla eğitim-öğretim gören özel yetenek kararlı öğrencilerin eğitim süreçlerine

ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada genel olarak tanılama süreçlerine ilişkin gözlemlenen sorunlar, özel yeteneklilerde MEB uygulamaları, ZEP hazırlama süreçleri, DEO sürecinde yaşanan sorunlar, öğrencinin tanınmasına ilişkin olarak geliştirilen tutum ve sınıf öğretmenlerinin sürece bağlı destekleyici eğitim ihtiyacına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi alt amaçlar olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin bu konuya ilişkin görüşlerinden ortaya çıkacak sonuçların, özel yetenek(kaynaştırma) kararı olan öğrenciler, aileleri ve öğretmenler için sürecin daha yapıcı desteklenebilmesi açısından oldukça önemli olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgilere sırasıyla yer verilmektedir.

Araştırmanın Modeli

Sınıf öğretmenlerinin özel yetenek (kaynaştırma) kararı olan öğrencilerin eğitim süreçlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. “*Durum çalışması araştırması, araştırmacının gerçek yaşam, güncel sınırlı bir sistem (bir durum) ya da belli bir zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış sistemler (durumlar) hakkında çoklu bilgi kaynakları (örneğin gözlemler, mülakatlar, görsel-işitsel materyaller ve dokümanlar ve raporlar) aracılığıyla detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı, bir durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyduğu nitel bir yaklaşımdır*” (Creswell, 2013). Araştırmada, özel yetenek (kaynaştırma) kararı olan öğrencilerin bulundukları sınıfların öğretmenleri ile görüşmeler yapılmış ve sınıf öğretmenlerinin bu öğrencilerin eğitim süreçlerine ilişkin görüşleri ortaya konmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubu olarak İstanbul İli Beylikdüzü ilçesinde ilkökul kademesinde görev yapan; sınıfında özel yetenek kararlı öğrencisi bulunan 28 sınıf öğretmeni alınmıştır. Çalışma grubu, amaçlı örneklem tekniklerinden, ölçüt örnekleme temel alınarak oluşturulmuştur. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu araştırmanın çalışma grubunda olması için sınıf öğretmenlerinin sınıfında özel yetenekli öğrenci bulunması ölçütü olarak belirlenmiştir. Çalışma grubunda yer alan sınıf öğretmenleri görüşmeler öncesinde, elde edilen verilerin sadece akademik araştırmalarda kullanılacağına dair bilgilendirilmiştir. Etik kurallar kapsamında çalışma grubunda yer alan sınıf öğretmenleri Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde kodlanarak belirtilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma sürecinde, sınıfında özel yetenek (kaynaştırma) kararlı öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli öğrenciler ve yürütülen süreç hakkındaki görüşlerinin ortaya konması amacı ile, uzman görüşleri alınarak araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun oluşturulmasında özel yeteneklilerin geliştirilmesi alanında iki uzman ve bir üstün zekalı öğretmeninin görüşlerinden yararlanılmıştır. Görüşme formu, pilot olarak uygulanmıştır. Görüşme formu sınıf öğretmenleri için hazırlanmış açık uçlu sorulardan oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Sınıfında özel yetenek (kaynaştırma) kararlı öğrencisi olan 28 sınıf öğretmenine, yarı yapılandırılmış görüşme formunda belirtilen açık uçlu sorular yönlendirilmiştir. Sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen görüşme metinleri analiz edilmiş; bu aşamada temaların oluşturulması sürecinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi yapılırken, araştırmada belirlenen 7 tema ve bu temalara bağlı olarak belirlenen alt kategoriler dikkate alınmış; kategorisel analiz yapılmıştır. Verilerin analiz edilmesi sürecinde veriler iki farklı kişi tarafından kodlanmıştır.

İç güvenilirliği sağlamak açısından araştırma süreci betimsel bir yaklaşım ile ayrıntılı şekilde ortaya konmuştur. Ayrıca temalarda bulunan sınıf öğretmenlerine ait görüşleri yansıtabilmek amacıyla, katılımcılara ait alıntılara yer verilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde, çalışmada elde edilen sonuçlar 7 bulgu başlığı olarak ele alınmış olup; bu başlıklar sırasıyla: “Tanılamaya İlişkin Gözlemlenen Sorunlar”, “Özel Yeteneklilerde MEB Uygulamaları”, “Zenginleştirilmiş Eğitim Programı (ZEP) Hazırlama”, “Destek Eğitim Odası (DEO) Sürecinde Yaşanan Sorunlar”, “Özel Yetenek Kararlı Öğrencinin Sınıf Sürecine İlişkin Yaşanan Sorunlar”, “Öğrencinin Tanılanmasına İlişkin Olarak Geliştirilen Tutum” ve “Sınıf Öğretmenlerinin Sürece İlişkin Hizmet İçi Eğitim İhtiyacı” şeklinde sıralanmıştır.

Tanılamaya İlişkin Gözlemlenen Sorunlar

Sınıf öğretmenlerinin tanılama süreçlerinde gözlemledikleri sorunlara ilişkin bulgular Tablo. 1 de görülmektedir.

Tablo 1. Sınıf Öğretmenlerinin Özel Yetenek (Kaynaştırma) Kararı Olan Öğrencilerin Tanılama Süreçlerinde Gözlemledikleri Sorunlara İlişkin Cevapları

Alt Kategoriler	Katılımcılar	f
Tanılamada Değerlendirme Süreçlerine Karşı Güvensizlik İfadeleri	Ö2, Ö3, Ö12, Ö15, Ö23, Ö25, Ö27	12
Diğer Sorunlara İlişkin İfadeler	Ö5, Ö8, Ö12, Ö22, Ö23, Ö26	6
Öğretmenin Kendisinden Kaynaklandığını Düşündüğü Eksikliklere İlişkin İfadeler	Ö5, Ö6, Ö22	5
Tanılama Gözlem Süreci Öncesinde Yapılmıştı	Ö1, Ö9, Ö10, Ö19	4
Tanılama Sürecinde Sorun Yok	Ö4, Ö28	2
Tanılama Süreçleri Konusunda Bilgi Yok	Ö24, Ö26	2

Tablo 1’de, katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun özel yetenek(kaynaştırma) kararı olan öğrencilerin süreçlerinde sorun olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. İfade edilen bu sorunların en başında, tanılamada değerlendirme süreçlerinde yaşanan sorunlara değinilmiştir. Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) değerlendirme sonuçlarına güvenmeme, Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) değerlendirme sonuçlarına güvenmeme, BİLSEM değerlendirme süreçlerinden eşit şekilde yararlanamama, farklı yerlerde farklı değerlendirme sonuçları çıkıyor olması gibi gerekçeler ile bu güvensizlik ifade edilmiştir. Bu noktada katılımcılardan Ö2’nin ifade ettikleri şu şekildedir:

Ö2: “Sınıf öğretmeni olarak tanılamada geç kalabiliyoruz. RAM’a yönlendirdiğimiz öğrencilerin tanılanmasında süreç uzuyor BİLSEM sürecinden dolayı. Bazen de fark edemiyoruz.”

Bunlara ek olarak eğitim eksiklikleri, öğrencinin yönlendirilmesinde geç kalınması veya öğrencinin fark edilememesi gibi öğretmenin kendisinden kaynaklandığını düşündüğü sorunlar olduğu da belirtilmiştir. Ayrıca tanılama süreçlerine ilişkin olarak alınması gereken geribildirimlerdeki eksiklikler, tanılama sürecinin uzunluğu, velinin sürece olumsuz etkisi ve tanılama sonrası öğrencide davranış problemleri yaşanması gibi sorunlar olduğu belirtilmiştir. Sınıf öğretmenleri tarafından belirtilen bu sorunlara ilişkin ifadeler bir örnek olarak;

Ö23: “Tanılamalar gözlemlerimizle uyuşmayabiliyor. Akademik olarak olmayabiliyor ama üstün yönünü gözleyemiyorum. Bize sadece üstün olduğu bilgisi geliyor. Hangi alanlarda daha iyi olduğuna dair bir bilgi gelmiyor...” şeklinde görüş belirtmiştir.

Koç ve Olçay Gül (2018) rehber öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin tanılanması ve yönlendirilmesinde karşılaştıkları sorunların ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin belirlenmesini amaçladıkları çalışmada, araştırma bulgularına benzer şekilde; rehber öğretmenlerin, üstün yetenekli öğrencilerin tanılanması ve yönlendirilmesi süreçlerinde sırasıyla sistemden kaynaklı, sınıf öğretmenlerinden kaynaklı ve ailelerden kaynaklı sorunlar yaşadıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Özel Yeteneklilerde MEB Uygulamaları

Sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerin desteklendiği MEB uygulamalarına dair bulgular Tablo. 2’ de görülmektedir.

Tablo 2. Sınıf Öğretmenlerine Göre Özel Yetenekli Öğrencilerin Desteklenmesi Konusunda MEB’in En İyi Uygulamaları

Alt Kategoriler	Katılımcılar	f
Destek Eğitim Odası	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö17, Ö19, Ö21, Ö22, Ö27	14
BİLSEM	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö12, Ö13, Ö14, Ö18, Ö22, Ö27, Ö28	13
Diğer (Rehberlik Servisi, RAM, Tanılama Süreci, Özel Sınıf Açılmalı)	Ö4, Ö7, Ö15, Ö16	4

Tablo 2 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin MEB’in özel yetenekli öğrencilerin desteklenmesi sürecinde en iyi uygulamalar olarak hemen hemen eşit oranda DEO uygulamalarını ve BİLSEM’i belirttikleri görülmektedir. Katılımcılardan Ö24’ün DEO’lara ilişkin görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

Ö24: “Destek odası uygulaması güzel. Ancak çok az öğrenci yararlanabiliyor. Destek odası uygulamalarından öğrenciler mutlu ayrılıyorlar. Yetkili öğretmen sayısı artırılıp daha çok öğrenci yararlanmalı ve burada daha fazla zaman geçirmeliler.”

Ayrıca katılımcılardan Ö2, BİLSEM’lere ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Ö2: “Bir BİLSEM var. İlk senelerde müfredatları yoktu. Şimdi müfredat oluşturmuşlar ancak orada görev yapan öğretmenler de yeterli eğitim düzeyine sahip değiller, böyle gözlemledim...”

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, MEB'in en iyi uygulamasının DEO uygulaması olmasına ilişkin olarak öğretmenlerin sunduğu nedenler; DEO'nun okulun içerisinde olması ve öğrencileri motive ediyor olması şeklinde belirtilmiştir. MEB'in en iyi uygulamasının BİLSEM uygulaması olmasına ilişkin olarak belirtilen nedenler; farklı dersler veriliyor olması, farklı etkinlikler yapılıyor olması, kendine ait bir programın olması, bireysel yeteneklerin destekleniyor olması ve farklı etkinlikler uygulanıyor olması şeklinde belirtilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin belirtmiş oldukları nedenler genel olarak analiz edildiğinde, her iki uygulamada da özel yetenek kararı olan öğrencilerin bireysel olarak ilgilenilme şansı bulabildikleri ve bu durumun da süreci olumlu etkilediğine ilişkin bir algı olduğu görülmektedir. Benzer şekilde; Ekinci, Sümer, Bozan ve Çete (2018), sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilere ilişkin algılarını tespit etmek amacıyla yaptıkları araştırmada, öğretmenler tarafından üretilen metaforların kullanılma sebeplerinde, öğrencilerle ilgilenildikçe daha çok gelişecekleri vurgusunun yer aldığı ifade edilmiştir. Bu değerlendirmeler ışığında sınıf öğretmenlerinin, DEO ve BİLSEM uygulamalarının öğrencilerin gelişim süreçlerini olumlu etkilediğini düşündükleri söylenebilir. Bu noktada, Yavuz ve Yavuz'un (2016) destek eğitim odasında üstün yetenekli öğrencilere uygulanan eğitim programı etkinliklerinin ilkökul düzeyindeki üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılık becerilerine etkisini belirlemeyi amaçladıkları çalışmanın bulguları incelendiğinde, destek eğitim odasında uygulanan etkinliklerin (sanat, düşünce eğitimi, bilim uygulamaları, akıl oyunları ve yaratıcılık etkinlikleri) üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcı düşünme puanlarını arttırdığı görülmektedir.

Zenginleştirilmiş Eğitim Programı (ZEP) Hazırlama

Sınıf öğretmenlerinin Zenginleştirilmiş Eğitim Programı (ZEP) hazırlama konusunda öz-yeterlilik düzeylerine dair bulgular Tablo. 3' te görülmektedir.

Tablo 3. Sınıf Öğretmenlerinin ZEP Hazırlama Konusunda Öz-Yeterlilik Düzeyleri

Alt Kategoriler	Katılımcılar	f
Yetersiz hissediyorum.	Ö3, Ö4, Ö6, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö20, Ö21, Ö23, Ö26, Ö27, Ö28	17
Kısmen yeterli hissediyorum.	Ö1, Ö2, Ö5, Ö12, Ö19, Ö22	6
Yeterli hissediyorum.	Ö17, Ö25	2
Hazırlamaya gerek duymuyorum.	Ö8, Ö24	2

Tablo 3 incelendiğinde, ZEP hazırlamak konusunda sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun kendisini yeterli hissetmediği görülmektedir. ZEP hazırlamak konusunda sadece katılımcılardan iki öğretmen kendisini bu anlamda yeterli hissettiğini belirtirken, iki öğretmen hazırlamaya gerek duymadığını belirtmiştir. Bu noktada belirtilen öğretmen görüşlerine örnek olarak katılımcılardan Ö3 ve Ö6'nın ifadeleri şu şekildedir:

Ö3: “Doğruyu söylemek gerekirse yeterli değilim. Karışık buluyorum ZEP’i.”

Ö6: “Yeterli değiliz. Bu çocukların özel yetenekleri birbirinden farklı. Sporda, müzikte, resimde yetenekli ise bu yetenekler bende yok. Yönlendirebilirim ama yönlendirdiğimi nasıl değerlendireceğim?...”

Bu sonuçlara benzer olarak; Ekinci (2002), öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yeteneklilerin eğitimine elverişlilik düzeyi konusundaki görüşleri arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yaptığı araştırmanın bulguları incelendiğinde, araştırmaya katılan

öğretmenlerin %59,2'sine göre ilköğretim okullarında üstün yetenekli bireylerin eğitimine “hiç” yer verilmediğinin ifade edildiği görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin, üstün yetenekli bireylerin eğitimine yönelik eğitim formasyonu bilgisine “az” derecede sahip oldukları yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Yine benzer şekilde, Şahin ve Gürler (2018), destek eğitim odasında görevlendirilmiş öğretmenler ile sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan ilkököl sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecinde yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesini amaçladıkları çalışma sonucunda, bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecinde sınıf öğretmenlerinin destek eğitim odasında görevli öğretmenlere göre daha fazla güçlükler yaşadıkları ve yaşanan güçlüklerin anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir.

Katılımcılara ilişkin görüşler incelendiğinde, ZEP hazırlama konusunda öğretmenlerin eksiklik hissettiği alanların başında ZEP hazırlamanın aşamaları ve alan bilgisine sahip olmama gelmektedir. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin ZEP hazırlama konusunda tanılamaya ilişkin ayrıntılı bilgiye, farklı yetenek alanlarında yeterliliğe, bu konuda yapılacak tecrübe paylaşımlarına, süreci destekleyecek uygulamalı çalışmalara, alan uzmanlarına ulaşmaya, akıl ve zeka oyunları eğitimine ve kaynaklara ulaşmaya ihtiyaç duydukları; fakat bu konulara ilişkin eksiklikler gördüklerini belirtmişlerdir. Kaplan-Sayı (2018), dezavantajlı özel yetenekli çocuklar için zenginleştirilmiş destek eğitim programı projesi hakkında proje katılımcılarının görüşlerinin incelenmesinin amaçlandığı çalışmada; projede eğitim alan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama, destek eğitim odası ve düşünme becerileri entegrasyonu konusunda daha fazla bilgi edinmek istedikleri, daha fazla uygulamaya ihtiyaç duydukları sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına benzer şekilde, Batmaz ve Çermik (2019) sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik yaptıkları öğretimsel düzenlemeler sırasında karşılaştıkları engeller ile bu engelleri aşmak için aldıkları desteklerin neler olduğunu açığa çıkarmayı amaçladıkları çalışmada, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen öğretimsel düzenlemelerde karşılaştıkları engeller olarak özel eğitim alan bilgisi eksikliği, materyal eksikliği, sınıf mevcudu ve okulların fiziki donanım yetersizliği gibi durumları sıraladıkları görülmektedir.

Destek Eğitim Odası (DEO) Sürecinde Yaşanan Sorunlar

Sınıf öğretmenlerinin Destek Eğitim Odası (DEO) sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin bulguları Tablo. 4' te görülmektedir.

Tablo 4. Sınıf Öğretmenlerinin Destek Eğitim Odası (DEO) Süreçlerine İlişkin Değerlendirme Sonuçları

Alt Kategoriler	Katılımcılar	f
Sorun var.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö9, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö26, Ö28	19
Fikrim yok.	Ö10, Ö12, Ö25, Ö27	4

Tablo 4'te katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin hemen hemen tümü DEO süreçlerinde sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Cengizhan (2019), DEO'larda görev alan sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli öğrenciler için etkinlik tasarlamada ve uygulamada karşılaştıkları güçlüklerin ve eğitim sonrası görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı çalışmada; sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli öğrenciler için etkinlik hazırlamada, etkinliğe ilişkin hedef yazmada ve etkinlikleri teknoloji ile bütünleştirmede, farklı yöntem/teknik bulmada, eleştirel

düşünme becerilerini geliştirecek durumlar oluşturmada her zaman güçlüklerle karşılaşmışlardır.

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin DEO süreçlerinde yaşadıkları sorunlara ilişkin en yoğunluklu olarak materyal yetersizliği, gönüllü öğretmen bulunamaması, öğrencilerin dersten alınması ve görev alan öğretmenlerin alan bilgisi eksikliği durumlarını belirtmişlerdir. Bu durumlara ek olarak fiziki donanım yetersizliği, ders sonrası öğrencinin yorgun olması, tüm kaynaştırma öğrencilerinin aynı ortamı kullanıyor olması, sağlanan donanımın kullanımının bilinmiyor olması, yararlanan öğrencinin olumsuz tutum geliştirmesi, görev alan öğretmenin öğrenciyi tanımıyor olması ve kaynak kitap eksikliği gibi konularda sorun yaşandığı ifade edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin belirtmiş oldukları bu sorunlara ilişkin örnek bir ifade olarak;

Ö10: “Okulun fiziki koşulları uygun olmadığı için okulumuzda bir destek eğitim odası yok, açılmamakta aynı zamanda...” şeklinde görüş belirtmiştir.

Araştırma sonuçlarına benzer şekilde, Cengizhan (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin etkinliklerin uygulanmasında ilk sırada süre yetersizliği, etkinliklerle ilgili bilgi eksikliğinin olması, araç-gereç yetersizliği, etkinliklerle ilgili bilgi eksikliği olması, araç-gereç yetersizliği ve öğrenci ilgisizliği, fiziki koşulların yetersizliği ile ilgili problemlerle karşılaşmışlardır. Benzer şekilde, Nar ve Tortop (2017), Türkiye’de üstün yetenekliler için destek eğitim odası uygulamaları hakkında yaptıkları derleme çalışmasında, fiziki ortamın iyileştirilmesi gerektiği, öğrencilerin potansiyellerini arttırabilmeleri ve becerilerini ortaya koyabilmeleri için gerekli donanım ve eğitim materyallerinin teknolojik gelişmelere uygun karşılandığı bir destek eğitim odası beklentisi içerisinde oldukları şeklinde sonuçlara ulaşmıştır. Karabulut (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçları da benzer şekilde; destek eğitim odalarında görev yapacak personelin, üstün yetenekliler eğitimi alanında çalışması durumunda bu alanda teknik bilgi yanında uygulanacak yöntem konusunda da bir seçim yapması gerekeceği ifade edilmiştir. Akar ve Şengil-Akar (2012) tarafından yürütülen araştırma sonuçlarında, ilköğretim öğretmenlerinin üstün yetenek kavramı ve üstün yetenekli öğrenciler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarına ve üstün yetenekli öğrencileri fark etme ve onları ilgili programlara aday gösterebilme konularında yeterli başarıyı sağlayamayabileceklerine işaret edildiği görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin DEO’larda yaşanan sorunlara ilişkin olarak sundukları önerileri; sınıf öğretmeni dışında bir öğretmen görevlendirilmeli, ortam bir laboratuvar tarzında olmalı, süreçte kullanılacak bir program olmalı, yararlanılan süre artırılmalı, görevli öğretmenin başka sorumluluğu olmamalı, ihtiyaca yönelik bir donanım sağlanmalı, sürece ilişkin hizmet içi eğitimler düzenlenmeli şeklinde belirttikleri görülmektedir. Katılımcılardan Ö19 konuya ilişkin olarak görüşünü şu şekilde ifade etmiştir;

Ö19: “Önceleri istekli gitti. Bir zaman sonra sıkılmaya başladı. Bu konuda daha uzman birisinin çocuklara ders vermesi lazım...”

Özel Yetenek Kararlı Öğrencinin Sınıf Sürecine İlişkin Yaşanan Sorunlar

Sınıf öğretmenlerinin sınıfta özel yetenekli bir öğrenci olduğunda yaşadıkları sorunlara dair bulgular Tablo. 5’ te görülmektedir.

Tablo 5. Sınıfta Özel Yetenekli Bir Öğrenci Olduğunda Sınıf Öğretmenlerinin Sorun Yaşama Durumlarına İlişkin Genel Durum

Alt Kategoriler	Katılımcılar	f
Sorun Yaşamıyorum	Ö4, Ö6, Ö9, Ö11, Ö13, Ö15, Ö17, Ö18, Ö21, Ö22, Ö24, Ö27	12
Sorun Yaşıyorum	Ö1, Ö2, Ö5, Ö7, Ö8, Ö10, Ö16, Ö28	8

Tablo 5 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin sınıflarında özel yetenek kararlı bir öğrenci olduğunda genel olarak sorun yaşamadıklarını belirttikleri görülmektedir.

Katılımcı görüşleri incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin sınıflarında özel yetenekli bir öğrenci olduğunda yaşadıkları sorunlara ilişkin olarak; öğrencinin davranış sorunlarının olması, öğrencinin sınıfa uyum konusunda yaşadığı zorluklar, öğrencilerin sınıf içi süreçlerden hemen sıkılıyor olmaları ve öğrenci ile bireysel olarak ilgilenememe durumlarını belirttikleri görülmektedir. Ayrıca yaşanan sorunları akran ilişkilerinde yaşanan güçlükler, genel sınıf düzeyinin düşük olması, okuma-yazma süreçlerinde yaşanan güçlükler, öğrencinin güçlü yönlerini belirleyememek, öğrenciyi ikna etmekte yaşanan güçlükler olması, diğer öğrenci velilerinin tutumları ve sınıftaki diğer öğrencilerin tutumları şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Alana ilişkin yürütülmüş çalışmaların sonuçlarına genel olarak bakıldığında, konunun bu boyutları üzerinde dolaylı olarak durulduğu görülmektedir.

Öğrencinin Tanılanmasına İlişkin Olarak Geliştirilen Tutum

Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerinin özel yetenek tanısı alması durumunda geliştirdikleri tutumlara ilişkin bulgular Tablo. 6’ da görülmektedir.

Tablo 6. Bir Öğrencilerinin Özel Yetenek Tanısı Alması Durumunda Sınıf Öğretmenlerinin Geliştirdikleri Tutum

Alt Kategoriler	Katılımcılar	f
Mutlu oldum/olum	Ö4, Ö7, Ö10, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö25, Ö27, Ö28	14
Endişelendim/Endişelenirim	Ö8, Ö11, Ö18, Ö21, Ö23	5
Tedirgin oldum/olum	Ö5, Ö13, Ö26	3
Beni düşündürdü/düşündürür	Ö6, Ö9, Ö24	3
Benim için normal	Ö17, Ö22	2
Heyecanlandım/Heyecanlanırım	Ö19	1

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin öğrencilerinden birinin özel yetenek tanısı olması durumunda en yoğunluklu olarak hissettiklerini ifade ettikleri duygunun “Mutlu olum” şeklinde olduğu ve bunu “Endişelenirim” “Tedirgin olum” “Beni düşündürür” “Heyecanlanırım” ve “Benim

için normal” şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Frekansı daha yüksek olan tutumlara ilişkin sınıf öğretmenlerinin ifadelerine birer örnek vermek gerekirse;

Ö20: “Sınıfta özel yetenek kararlı bir öğrenci olduğumu öğrendiğimde tabi ki mutlu oldum. Ekstra faaliyetler yaptırmaya çalışıyorum ama bazen yeterli olamıyorum...” şeklinde,

Ö21: “Sınıfımda özel yetenek kararlı bir öğrenci olduğumu öğrendiğimde önce şaşırıldım ve mutlu oldum ama daha sonra bu konuda bilgim olmadığı için endişelendim...” diyerek,

Ö23: “Çocuğa bir şey katamama, kalabalık sınıfta kaybolur endişesi taşıyorum.” ve bir diğer tutum örneği olarak;

Ö26: “Ben neden fark edemiyorum düşüncem oluyor.” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Dağlıoğlu (2012), üstün yetenekli çocukların eğitim süreçlerinde öğretmen özelliklerinin ve yeterliklerinin önemini ortaya koyduğu çalışmasında, üstün yetenekli çocuklara yönelik olarak hazırlanan program için uygun bir sınıf ortamı hazırlanmasının, nitelikli sorular sormanın, müfredatta yüksek düzey düşünme seviyesini artırma ve yaratıcılığı cesaretlendirmenin temel esas olması gerektiğini ifade edilmiştir. Esas alınması gereken tüm bu durumları süreç yansıtmakla sorumlu olan öğretmenlerin öncelikli olarak özel yetenek tanımlı öğrenciler ve süreçlerine ilişkin geliştirmiş oldukları tutumun bilinmesi gerektiği düşünülmektedir. Nitekim bu süreçle ilişkin olumsuz tutum geliştiren bir öğretmenin sahip olunması gereken yeterlikler noktasında eksiklikler yaşaması normal bir durum olacaktır.

Sınıf Öğretmenlerinin Sürece İlişkin Hizmet İçi Eğitim İhtiyacı

Sınıf öğretmenlerinin süreçte hizmet içi eğitim ihtiyaçlarına ilişkin bulgular Tablo. 7’ de görülmektedir.

Tablo 7. Sınıf Öğretmenlerinin Süreçteki Hizmet İçi Eğitim İhtiyacı Durumları

Alt Kategoriler	Katılımcılar	f
Evet, ihtiyaç duyuyorum.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö18, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28	22
Hayır, ihtiyaç duymuyorum.	Ö17	1

Tablo 7 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin özel yetenek (kaynaştırma) kararı olan öğrencisini desteklemeye yönelik olarak hizmet içi eğitime ihtiyaç durumuna ilişkin olarak katılımcıların hemen hemen tamamının destekleyici bir hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirttikleri görülmektedir. Sarıay (2019), özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde Bilim ve Sanat Merkezleri’nin rolünün öğretmen ve veli görüşlerinden yola çıkarak ortaya çıkarılmasını amaçladığı çalışmasında, öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin eğitimiyle ilgili aldıkları hizmet içi eğitimleri faydalı, ancak sınırlı buldukları belirlenmiştir. Benzer şekilde Şenol (2011), yürütmüş olduğu çalışma sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun karşılaştığı sorunlar arasında hizmet içi eğitimin yetersizliği ile ilgili sorunlar olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Gökdere ve Ayvaci (2004), sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilik kavramı hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik olarak yürüttükleri çalışma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin özellikleri ile ilgili yeterli bilgi seviyesine sahip olmadıkları, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim süreçlerine gereken önemin verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin alana ilişkin olarak; ZEP nasıl hazırlanır, özel yetenekli öğrenciyi nasıl tespit ederiz, özel yetenekli öğrencinin gelişim özellikleri, etkinlik örnekleri gibi konularda destekleyici eğitime ihtiyaç duyduklarını belirttikleri görülmektedir. Nitekim Levent, Cengizhan ve Avcu (2018) tarafından özel yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik sınıf öğretmenlerine uygulanan etkinlik hazırlama eğitiminin etkililiğini incelemeyi amaçladıkları çalışmada nicel boyutta elde edilen bulgulara göre, gerçekleştirilen programın katılımcı öğretmenlerin özel

yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik öz-yeterlik algılarını anlamlı düzeyde arttırdığı ve programın olumlu etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Koçyiğit (2015), anasınıflarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen, rehber öğretmen ve ebeveyn görüşlerini incelediği araştırmada, kaynaştırma uygulamalarında sorunlar yaşandığı ve bu sorunlara bağlı olarak katılımcılar tarafından, kaynaştırma uygulamalarına yönelik olarak özel eğitim uzmanlarının desteğinin sunulması önerisinde bulunduğu görülmüştür. Ayrıca Yılmaz Bolat ve Ata (2017), bağımsız anaokullarında görev yapan okul yöneticilerinin kaynaştırma uygulamaları konusunda görüşlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirmiş oldukları araştırmada yöneticilerin, kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeteri kadar bilgi sahibi olmadıklarını, yöneticiler ve öğretmenlere yönelik mesleki eğitimlerin önemli olduğunu ve hizmet içi eğitimlerle desteklenmeleri gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür.

SONUÇ

Özel yetenekliler ve özel yeteneklilere ilişkin olarak yürütülen süreçlere dair araştırmalar gerçekleştirilmiş olmakla birlikte, konunun farklı boyutları üzerinde durulmasının araştırmayı zenginleştiren bir faktör olduğu düşünülmektedir. Ele alınan durumların tespiti noktasında çalışma grubu olarak süreçte oldukça önemli bir yere sahip olan sınıf öğretmenleri ile çalışılmış olması ve verilerin görüşme yolu ile alınmış olması araştırmanın güçlü yönleri olarak görülmektedir. Özellikle süreçte yaşanan sorunlara veya ihtiyaç duyulan durumlara ilişkin olarak belirtilen, öğretmenlere ait önerilerin, bundan sonra geliştirilecek faaliyetlerde dikkate alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Yapılan araştırmada katılımcıların büyük bir çoğunluğunun özel yetenek (kaynaştırma) kararı olan öğrencinin sınıfta veya destek eğitim odasında desteklenmesi süreçlerinde hazırlanması gereken ZEP'i hazırlamak konusunda kendisini yetersiz hissettiği görülmüştür. Araştırmada ulaşılan sonuçlar bu boyutta incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin mevcut durum uygulamalarından olan DEO uygulamalarına ilişkin olarak yaşanan sorunlara; DEO'larda sınıf öğretmeni dışında bir öğretmen görevlendirilmesi, ortamların bir laboratuvar tarzında hazırlanması gerektiği, süreçte kullanılacak bir program olması gerektiği, yararlanılan sürenin artırılması gerektiği, görevli öğretmenin başka sorumluluğu olmaması gerektiği, ihtiyaca yönelik bir donanım sağlanması gerektiği şeklinde önerilerde bulundukları görülmüştür.

Tanılamaya ilişkin gözlemlenen sorunlar boyutunda yoğunluklu olarak tanılamada değerlendirme süreçlerine karşı duyulan güvensizlik ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Sınıf öğretmenleri, sınıflarında özel yetenek kararlı öğrenci olması durumunda yoğunlukla sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin, sınıflarındaki bir öğrencinin özel yetenek tanısı alması durumunda geliştirdikleri tutuma ilişkin en yoğunluklu olarak mutlu olduklarını ifade ettikleri görülmektedir. Ayrıca sınıf öğretmenleri, özel yeteneklilere ilişkin süreçlere dair destekleyici eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Özel yetenekli öğrencilerin eğitim öğretim süreçlerinin desteklenmesinde ve yararlandıkları uygulamaların daha etkili ve verimli bir noktaya getirilebilmesinde araştırma sonuçlarından yararlanılması önerilebilir. Ayrıca öğretim programlarının bireyselleştirilmesi konularına ilişkin olarak, öğretmenlere sunulacak destek eğitim hizmetlerinin içeriklerinin oluşturulması sürecinde araştırma sonuçlarından yararlanılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akar, İ. ve Şengil-Akar, Ş. (2012). İlköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin üstün yetenek kavramı hakkındaki görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:20, No:2, 423-436.
- Bakioğlu, A. ve Levent, F. (2013). Üstün yeteneklilerin eğitiminde Türkiye için öneriler. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı:1(1), 31-44.
- Batmaz, G. ve Çermik, H. (2019). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik yaptıkları öğretimsel düzenlemelerde karşılaştıkları engeller ve aldıkları destekler. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı:1, 27-38.
- Birgili, B. ve Çalık, B. (2013). Üstün yeteneklilerin eğitimleri ve Türkiye'ye bakış. *Üstün Yetenekli Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), Özel Sayı, 67-77.
- Cankaya, Ö. ve Korkmaz, İ. (2012). İlköğretim I. kademede kaynaştırma eğitimi uygulamalarının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, Cilt:13, Sayı:1, 1-16.
- Cengizhan, S. (2019). Sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli öğrenciler için etkinlik tasarlamada-uygulamada karşılaştıkları güçlükler ve eğitime ilişkin görüşleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 7(5), 27-36.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1983).
- Dağlıoğlu, H. E. (2010). Üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmen yeterlikleri ve özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, Cilt:40, Sayı:186, 72-84.
- Eakin, J. R. (2007). How regular classroom teachers view the teaching of gifted students. *Doctoral study*. Walden University.
- Ekinci, A., Sümer, S., Bozan, S. ve Çete, U. (2018). Sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilere ilişkin algıları: Metaforik bir çalışma. *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 3, 1-20.
- Ekinci, A. (2002). *İlköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Gökdere, M. ve Ayvacı, H.Ş. (2004). Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar ve özellikleri ile ilgili bilgi seviyelerinin belirlenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:18, 17-26.
- Gümüş, M. ve Tan, Ç. (2015). İlkokul ve ortaokul çağında kaynaştırma eğitimi gören öğrencilere karşı normal gelişim gösteren öğrencilerin tutumlarının incelenmesi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı:4, 90-110.
- Kaplan-Sayı, A. (2018). Dezavantajlı özel yetenekli çocuklar için zenginleştirilmiş destek eğitim programı projesi katılımcı görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, Cilt:13, Sayı:4, 749-770.

- Karabulut, R. (2018). Destek eğitim odaları ve üstün yetenekliler eğitimi. *International Journal of New Approaches in Special Education*, Vol 1, No 1, 90–100.
- Koç, M. ve Olçay Gül, S. (2018). Üstün yetenekli öğrencilerin tanınması ve yönlendirilmesi sürecinde rehber öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri. *International Congress On Gifted and Talented Education (IGATE 2018)*. 25-35.
- Koçyiğit, S. (2015). Ana sınıflarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen-rehber öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. Sayı:4/1, 391-415.
- Kutay, V. (2018). Inclusive education in Turkey. *Studies in Educational Research and Development*. 2(2), 144-162.
- Levent, F., Cengizhan, S. ve Avcu, A. (2018). Özel yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik sınıf öğretmenlerine uygulanan etkinlik hazırlama eğitiminin etkililiğinin incelenmesi. *Milli Eğitim Özel Sayı*, 2018/1, 385-412.
- MEB, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>
- MEB, Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji ve Uygulama Kılavuzu. Erişim adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_11/25034903_zelyeteneklibireylerineitimstratejiveuygulamaklavuzu.pdf
- Milli Eğitim Temel Kanunu, Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 24/6/1973 Sayı : 14574. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>
- Nar, B. ve Tortop, H.S. (2017). Türkiye’de özel/üstün yetenekli öğrenciler için destek eğitim odası uygulaması: Sorunlar ve öneriler. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 1, 83-97.
- Sadioğlu, Ö., Bilgin, A., Batu, S. ve Oksal, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin sorunları, beklentileri ve önerileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı:13(3), 1743-1765.
- Sarıay, S.A. (2019). *Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde bilim ve sanat merkezlerinin rolü: Öğretmen ve veli görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde.
- Şahin, A. ve Gürler, B. (2018). Destek eğitim odasında ve kaynaştırma ortamlarında çalışan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecinde yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:10, Sayı:29, 594-625.
- Şenol, C. (2011). *Üstün yetenekliler eğitim programlarına ilişkin öğretmen görüşleri (BİLSEM Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Tortop, H. S. ve Dinçer, S. (2016). Destek eğitim odalarında üstün/özel yetenekli öğrencilerle çalışan sınıf öğretmenlerinin uygulama hakkındaki görüşleri. *Journal of Education Research*, Sayı: 4(2), 11-28.
- Yavuz, Y. ve Yavuz, O. (2016). Destek eğitim odasında uygulanan etkinliklerin ilkökul düzeyindeki üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılık becerilerine etkisi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 4(1), 1-13.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz Bolat, E. ve Ata, N. (2017). Kaynaştırma eğitimi uygulamaları hakkında okul yöneticilerinin görüşleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt:7, Sayı:14, 165-185.
- Zafirova Malcheva, T., Boytchev, P., Stefanova, E., Mihnev, P. ve Stefanov, K. (2019). E-learning and flipped classroom in inclusive education course design for teachers training. *2019 29th Annual Conference of the European Association for Education in Electrical and Information Engineering (EAEIE)*. 4-6 Sept. 2019.